

QUAN ĐIỂM, ĐƯỜNG LỐI CỦA ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM VỀ VĂN HÓA VÀ PHÁT TRIỂN TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

Trần Ngọc Hoa, Trần Thị Hương Giang
Trường Đại học Sư Phạm Thể dục Thể thao, TP. HCM

Tóm tắt: Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII (Đại hội XIII) - kết tinh trí tuệ và bản lĩnh của hơn 5 triệu đảng viên và gần 100 triệu nhân dân Việt Nam đã đưa ra một hệ thống tư duy, quan điểm mới mẻ, đúng đắn liên quan đến các vấn đề hệ trọng nhất của quốc gia dân tộc trong thời kỳ mới. Kết hợp chặt chẽ, hợp lý phát triển kinh tế với phát triển văn hóa, xã hội, con người là vấn đề được Báo cáo chính trị và các văn kiện Đại hội XIII của Đảng tiếp tục đề cập một cách nhất quán với những nhận thức mới. Đây là nhiệm vụ trọng tâm, thường xuyên của Đảng trong nhiệm kỳ 2021-2026, đồng thời là một trong những định hướng phát triển đất nước giai đoạn 2021-2030. Văn hóa là bộ phận trọng tâm, không thể thiếu trong phát triển đất nước hiện nay.

Từ khóa: đường lối của đảng cộng sản Việt Nam, văn hóa, đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII

THE VIEWPOINTS AND POLICIES OF THE COMMUNIST PARTY OF VIETNAM ON CULTURE AND DEVELOPMENT IN THE CURRENT PERIOD

Tran Ngoc Hoa, Tran Thi Huong Giang
Ho Chi Minh City University of Physical Educations and Sport

Abstract: The 13th National Congress of the Communist Party of Vietnam (Congress XIII) - a culmination of the intellect and determination of over 5 million party members and nearly 100 million Vietnamese people - has presented a system of new and correct thinking and viewpoints related to the most significant issues of the nation in the new era. The close and reasonable combination of economic development with cultural, social, and human development is a matter that the Political Report and the documents of the 13th Congress of the Party continue to address consistently with new understandings. This is a central and ongoing task of the Party during the 2021-2026 term, as well as one of the development orientations for the country in the 2021-2030 period. Culture is a vital and indispensable component in the current development of the nation.

Keywords: policies of the Communist Party of Vietnam, culture, 13th National Congress

Nhận bài: 16/12/2024

Phản biện: 05/01/2025

Duyệt đăng: 09/01/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Hiện chúng ta đang thực hiện Nghị quyết số 33-NQ/TW- Nghị quyết TW khóa XI (2014) về Xây dựng, phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước, với hệ thống 5 quan điểm, 6 nhiệm vụ và 4 giải pháp mang tâm vĩ mô, định hướng cho toàn bộ sự nghiệp phát triển văn hóa, con người. Nghị quyết đã thể hiện được nội dung trọng tâm là: việc xây dựng và phát triển văn hóa, con người có ý nghĩa rất quan trọng trong tiến trình cách mạng Việt Nam, xây dựng văn hóa chính là tạo sức mạnh nội sinh cho đất nước phát triển. Trên cơ sở Nghị quyết này, Đại hội XII (2016) đã tiếp tục bổ sung những quan điểm cơ bản. Và Đại hội XIII (2021) kế thừa, phát triển một cách có hệ thống những nhận thức về xây dựng văn hóa, con người, đề ra những quan điểm phù hợp với bối cảnh mới trong hiện tại và sắp đến.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1 Đánh giá thực trạng phát triển văn hóa, con người của Đại hội XIII

2.1.1. Thành tựu

Nhận thức về văn hóa, xã hội, con người ngày càng toàn diện, sâu sắc hơn.

Các lĩnh vực, loại hình, sản phẩm văn hóa phát triển ngày càng đa dạng, đáp ứng nhu cầu mới, nhiều mặt của đời sống xã hội.

Nhiều giá trị văn hóa truyền thống và di sản văn hóa được kế thừa, bảo tồn và phát huy.

Văn hóa trong chính trị và trong kinh tế bước đầu được coi trọng và phát huy hiệu quả tích cực.

Hoạt động giao lưu, hợp tác và hội nhập quốc tế về văn hóa khởi sắc.

Phát triển toàn diện con người Việt Nam đang từng bước trở thành trung tâm của chiến lược phát triển kinh tế - xã hội.

Việc phê phán, đấu tranh, đẩy lùi cái xấu, cái ác, cái lạc hậu, chống các quan điểm, hành vi sai trái gây hại đến văn hóa, lối sống con người được chú trọng.

2.1.2. Hạn chế

Văn hóa chưa được quan tâm tương xứng với kinh tế và chính trị, chưa thật sự trở thành nguồn

lực, động lực nội sinh của sự phát triển bền vững đất nước. Vai trò của văn hóa trong xây dựng con người chưa được xác định đúng tầm, còn có chiều hướng coi trọng chức năng giải trí đơn thuần.

Thiếu những tác phẩm văn hóa, văn học, nghệ thuật lớn phản ánh sinh động tâm vóc công cuộc đổi mới, có tác dụng tích cực đối với con người.

Môi trường văn hóa, xã hội tiếp tục bị ô nhiễm bởi các tệ nạn xã hội, tham nhũng, tiêu cực.

Chênh lệch về hưởng thụ văn hóa giữa các vùng, miền còn lớn; đời sống văn hóa ở vùng đồng bào dân tộc thiểu số, vùng sâu, vùng xa còn nhiều khó khăn.

Công tác lãnh đạo, chỉ đạo, quản lý văn hóa còn nhiều lúng túng, chậm trễ trong việc thể chế hóa quan điểm, chủ trương của Đảng về văn hóa.

Đầu tư cho văn hóa chưa đúng mức, còn dàn trải, hiệu quả chưa cao.

Chưa có giải pháp hữu hiệu để ngăn chặn, đẩy lùi sự xuống cấp nghiêm trọng về một số mặt văn hóa, đạo đức, lối sống, gây bức xúc xã hội.

Hệ thống thông tin đại chúng còn nhiều hạn chế; một số cơ quan báo chí xa rời tôn chỉ và có biểu hiện thương mại hóa; quản lý mạng xã hội còn bất cập.

Chất lượng và số lượng đội ngũ cán bộ văn hóa chưa đáp ứng được nhu cầu phát triển văn hóa trong thời kỳ mới.

Việc giới thiệu, quảng bá văn hóa Việt Nam ra nước ngoài chưa mạnh; tiếp nhận tinh hoa văn hóa nhân loại có mặt còn hạn chế.

Cách đánh giá thực trạng phát triển văn hóa, con người của Đại hội XIII mang tính khái quát cao, được đúc kết từ thực tiễn 5 năm (2016-2021) xây dựng, phát triển văn hóa trên phạm vi toàn quốc.

2.2. Các quan điểm cơ bản về phát triển văn hóa, con người của Đảng Cộng Sản Việt Nam

Việc vận dụng, cập nhật các quan điểm cơ bản trong từng kỳ Đại hội cũng như trong các Nghị quyết chuyên đề về văn hóa là nền tảng, cơ sở để giải quyết các vấn đề thực tiễn trong xây dựng, phát triển văn hóa Việt Nam hiện nay.

2.2.1. Khái quát về văn hóa và phát triển

Văn hóa và sự phát triển bền vững đất nước có nội dung Quan điểm của Đảng ta về vai trò của văn hóa, con người Việt Nam đối với sự phát triển bền vững đất nước. Nội dung chính của mục này là làm rõ các vai trò của văn hóa: “Văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, là mục tiêu, động lực phát triển bền vững đất nước” đã được khẳng định ở Nghị quyết số 33-NQ/TW. ĐH XIII đã hoàn thiện quan điểm về vai trò của văn hóa trong phát triển đất nước trong thời kỳ mới, đó là:

Trong 12 Định hướng phát triển đất nước giai

đoạn 2021-2030, định hướng thứ tư dành riêng cho văn hóa: Phát triển con người toàn diện và xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc để văn hóa thực sự trở thành sức mạnh nội sinh, động lực phát triển đất nước và bảo vệ Tổ quốc. Tăng đầu tư cho phát triển sự nghiệp văn hóa. Xây dựng, phát triển, tạo môi trường và điều kiện xã hội thuận lợi nhất để khơi dậy truyền thống yêu nước, niềm tự hào dân tộc, niềm tin, khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc; tài năng, trí tuệ, phẩm chất của con người Việt Nam là trung tâm, mục tiêu và động lực phát triển quan trọng nhất của đất nước”.

“Khơi dậy mạnh mẽ tinh thần yêu nước, ý chí tự cường dân tộc, sức mạnh đại đoàn kết toàn dân tộc và khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc”. So với trước đây, nhận thức của Đảng về động lực, mục tiêu phát triển được nâng lên tầm mức mới. Về nhân tố dân tộc, đồng thời với lòng yêu nước, tinh thần dân tộc, sức mạnh đại đoàn kết dân tộc, Đảng còn nhấn mạnh ý chí tự cường, khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc - nguồn năng lực nội sinh to lớn và động lực phát triển đất nước.

“Phát huy tối đa nhân tố con người, coi con người là trung tâm, chủ thể, nguồn lực quan trọng nhất và mục tiêu của sự phát triển; lấy giá trị văn hóa, con người Việt Nam là nền tảng, sức mạnh nội sinh quan trọng bảo đảm sự phát triển bền vững”.

Vấn đề nền tảng, động lực, mục tiêu được trở đi trở lại nhiều lần, khẳng định tầm quan trọng của văn hóa, con người, đồng thời như một yêu cầu cả xã hội phải nhận thức đúng về vai trò quan trọng ấy. Và cách thức để vai trò của văn hóa, con người được phát huy cũng được chỉ ra cụ thể trong Phương hướng, nhiệm vụ, giải pháp phát triển kinh tế - xã hội 10 năm 2021-2031:

“Phát triển toàn diện, đồng bộ các lĩnh vực văn hóa, bảo đảm vừa phát huy những giá trị tốt đẹp của dân tộc, vừa tiếp thu những tinh hoa văn hóa nhân loại tạo động lực phát triển kinh tế - xã hội và hội nhập quốc tế”.

2.2.2. Phát triển văn hóa, con người Việt Nam trong thời kỳ đổi mới

“Tập trung nghiên cứu, xác định và triển khai xây dựng hệ giá trị quốc gia, hệ giá trị văn hóa và chuẩn mực con người gắn với giữ gìn, phát triển hệ giá trị gia đình Việt Nam trong thời kỳ mới”. Đại hội XII đã đề cập đến đúc kết, xây dựng hệ giá trị văn hóa, hệ giá trị con người Việt Nam, ở Đại hội XIII, vấn đề này đã được nâng lên tầm nhận thức mới. Việc gắn bó chặt chẽ mối quan hệ giữa hệ giá trị quốc gia, hệ giá trị văn hóa với hệ giá trị gia đình Việt Nam thể hiện nhận thức sâu

sắc mối quan hệ giữa các giá trị trong sự phát triển chung của đất nước. Khi đặt hệ giá trị gia đình vào vị trí quan trọng chính là cách đặt vấn đề về sự cần thiết phải quan tâm đến môi trường giáo dục đầu tiên này, làm cơ sở cho sự hình thành các hệ giá trị khác.

Với xây dựng con người: Nếu Đại hội XII xác định nhiệm vụ: Xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, con người Việt Nam phát triển toàn diện, thì Đại hội XIII nhấn mạnh yêu cầu về Phát triển con người toàn diện và xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. Nhận thức mới ở đây là khẳng định mối quan hệ hữu cơ giữa văn hóa và con người, đề cao vai trò con người với tính chất là chủ thể, cũng là mục đích của việc phát triển văn hóa.

Nhiệm vụ, giải pháp phát triển văn hóa và con người Việt Nam:

Vận dụng các nội dung chính của Phần VII- Xây dựng và phát huy giá trị văn hóa, sức mạnh con người Việt Nam (tr 143-144, T.1) trong văn kiện, bổ sung vào các nhiệm vụ, giải pháp phát triển văn hóa và con người Việt Nam của bài giảng. Các nhiệm vụ được Đại hội XIII đề cập khá cụ thể: về xác định, triển khai hệ giá trị, về đạo đức, lối sống, môi trường văn hóa; phát triển các loại hình văn hóa, văn nghệ v.v...

Về phát triển con người toàn diện – một nhiệm vụ lớn của Nghị quyết số 33-NQ/TW - cũng được làm rõ ở Phần V- Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, phát triển con người: "...phát triển con người toàn diện, đáp ứng những yêu cầu mới của phát triển kinh tế - xã hội... Chú trọng hơn giáo dục đạo đức, nhân cách, năng lực sáng tạo và các giá trị cốt lõi, nhất là giáo dục tinh thần yêu nước, tự hào, tự tôn dân tộc, truyền thống và lịch sử dân tộc, ý thức trách nhiệm xã hội cho các tầng lớp nhân dân, nhất là thế hệ trẻ... Gắn giáo dục tri thức, đạo đức, thẩm mỹ, kỹ năng sống với giáo dục thể chất, nâng cao tâm vóc con người Việt Nam".

Một trong những nhiệm vụ trọng tâm trong nhiệm kỳ Đại hội XIII là: "Phát triển nguồn nhân lực, nhất là nguồn nhân lực chất lượng cao; ... khơi dậy khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc, phát huy giá trị văn hóa, sức mạnh con người Việt Nam, tinh thần đoàn kết, tự hào dân tộc trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc".

"Khơi dậy khát vọng phát triển đất nước" bắt đầu từ chủ đề Đại hội và xuyên suốt trong các quan điểm ở nhiều lĩnh vực khác nhau là điểm mới của ĐH XIII. Nói đến khát vọng là nói đến những mong ước, ước muốn lớn lao, vĩ đại và tốt đẹp của con người với một sự thôi thúc mạnh mẽ từ đó có

sự quyết tâm để đạt được những mong muốn ấy. Khát vọng thuộc yếu tố tinh thần. Khơi dậy khát vọng là khơi dậy là nguồn động lực tinh thần vô tận, không khuất phục trước mọi thử thách để đạt được mục đích đặt ra. Đại hội XIII với chủ đích khơi dậy sức mạnh này của toàn dân: phát huy giá trị văn hóa, sức mạnh con người Việt Nam, tinh thần đoàn kết, tự hào dân tộc đưa đất nước đi tới phồn vinh, hạnh phúc.

2.2.3. Bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa dân tộc trong giao lưu, hội nhập quốc tế hiện nay

Bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa dân tộc là nhiệm vụ cơ bản của việc gìn giữ bản sắc văn hóa dân tộc; là cơ sở của sáng tạo giá trị mới trong văn hóa. Nếu ở Đại hội XII nhấn mạnh đến việc huy động sức mạnh của toàn xã hội nhằm bảo tồn, phát huy các giá trị văn hóa truyền thống dân tộc, hay xây dựng cơ chế để giải quyết hợp lý, hài hòa giữa bảo tồn và phát huy di sản văn hóa với phát triển kinh tế - xã hội, thì Đại hội XIII đưa ra nhiệm vụ quyết liệt hơn: "Có kế hoạch, cơ chế và giải pháp xử lý đúng đắn mối quan hệ giữa bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa, lịch sử truyền thống dân tộc trong xây dựng con người, phát triển kinh tế - xã hội"¹. Bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa tốt đẹp của các dân tộc và di sản văn hóa, danh lam thắng cảnh. Từng bước hạn chế, tiến tới xóa bỏ các hủ tục, tập quán lạc hậu" (Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 10 năm (2021-2030).

2.2.4. Phát triển công nghiệp văn hóa ở Việt Nam hiện nay

Quan điểm của Đảng, chính sách của Nhà nước về phát triển các ngành công nghiệp văn hóa

Đại hội XII đã đề cập cụ thể đến nhiệm vụ Phát triển công nghiệp văn hóa đi đôi với xây dựng, hoàn thiện thị trường dịch vụ và sản phẩm văn hóa. Đại hội XIII nhấn mạnh hơn mối quan hệ giữa công nghiệp văn hóa với sức mạnh mềm của văn hóa Việt Nam:

"Khẩn trương triển khai phát triển có trọng tâm, trọng điểm ngành công nghiệp văn hóa và dịch vụ văn hóa trên cơ sở xác định và phát huy sức mạnh mềm của văn hóa Việt Nam, vận dụng có hiệu quả các giá trị, tinh hoa và thành tựu mới của văn hóa, khoa học, kỹ thuật, công nghệ của thế giới".

Chỉ ra những nhiệm vụ cụ thể trước mắt để hiện thực hóa nhiệm vụ số 5 - Phát triển công nghiệp văn hóa đi đôi với xây dựng, hoàn thiện thị trường văn hóa của Nghị quyết số 33-NQ/TW: "Hình thành thị trường sản phẩm dịch vụ văn hóa... Hoàn thiện các cơ chế, chính sách phát triển công nghiệp văn hóa; phát triển những sản phẩm, loại hình văn hóa độc đáo, sáng tạo có sức lan tỏa

để quảng bá, giới thiệu ra thế giới”.

2.2.5. Văn hóa công vụ ở Việt Nam hiện nay

Mục tiêu phát triển văn hóa công vụ ở Việt Nam hiện nay

Ở Đại hội XII, Đảng ta đã rất chú trọng công tác xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức, “có bản lĩnh chính trị vững vàng, phẩm chất đạo đức trong sáng, có trình độ, năng lực chuyên môn phù hợp, đáp ứng yêu cầu của giai đoạn mới”, Đại hội XIII bổ sung: Tập trung xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức có đủ phẩm chất, năng lực, uy tín, phục vụ nhân dân và sự phát triển của đất nước”, “Xây dựng và thực hiện các chuẩn mực văn hóa trong lãnh đạo, quản lý. Chú trọng xây dựng môi trường văn hóa công sở lành mạnh, dân chủ, đoàn kết, nhân văn; đẩy lùi bệnh quan liêu, bè phái, mất đoàn kết, chủ nghĩa cơ hội và thực dụng”, để góp phần “Xây dựng nền hành chính nhà nước phục vụ nhân dân, dân chủ, pháp quyền, chuyên nghiệp, hiện đại, trong sạch, vững mạnh, công khai, minh bạch”. Những quan điểm trên cùng với Đề án Văn hóa công vụ được Thủ tướng phê duyệt năm 2018 là định hướng quan trọng để xây dựng nền văn hóa công vụ thật sự đáp ứng yêu cầu mới hiện nay.

2.2.6. Nâng cao năng lực lãnh đạo của Đảng, quản lý của Nhà nước trên lĩnh vực văn hóa

Quan điểm chỉ đạo về nâng cao năng lực lãnh đạo của Đảng, quản lý của Nhà nước trên lĩnh vực văn hóa

Sự lãnh đạo của Đảng, quản lý của Nhà nước về văn hóa là để hướng đến mục tiêu xây dựng và phát huy giá trị văn hóa, sức mạnh con người Việt Nam. Đại hội XIII đã đề ra những nhiệm vụ khá

cụ thể cho chủ thể lãnh đạo và quản lý văn hóa như sau:

Tiếp tục đổi mới toàn diện nội dung và phương thức lãnh đạo của Đảng, nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý của Nhà nước về văn hóa.

Tăng cường đầu tư, khai thác và phát huy tối đa các nguồn lực văn hóa đi đôi với đổi mới nội dung, phương thức quản lý, khắc phục tình trạng đầu tư dàn trải, kém hiệu quả; tăng cường kiểm tra, giám sát, bảo đảm hiệu quả đầu tư cao trong lĩnh vực văn hóa.

Đổi mới, hoàn thiện các thiết chế văn hóa từ trung ương đến cơ sở, bảo đảm hiệu quả.

Đào tạo và phát triển đội ngũ cán bộ lãnh đạo, chỉ đạo, quản lý, tham mưu trong lĩnh vực văn hóa, văn nghệ, nhất là cán bộ chủ chốt thực sự am hiểu về văn hóa, có phẩm chất, bản lĩnh, năng lực chuyên môn, đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ. rà soát toàn bộ hệ thống các trường đào tạo văn hóa, văn nghệ, đổi mới và hiện đại hóa quy trình, nội dung, phương thức đào tạo để trong 5 - 10 năm tới khắc phục về cơ bản sự thiếu hụt đội ngũ cán bộ làm công tác văn hóa.

III. KẾT LUẬN.

Việc tiếp cận một cách có hệ thống các quan điểm, nhận thức mới của ĐH XIII vào công tác giảng dạy, nghiên cứu sẽ giúp giảng viên và học viên nắm bắt kịp thời sự vận động của thực tiễn, làm phong phú hơn tri thức của chuyên ngành môn học. Đồng thời, việc vận dụng hiệu quả sẽ là minh chứng cho tính khoa học, cách mạng, khách quan, đúng đắn của các nhận thức mới của ĐH XIII, khẳng định niềm tin vào con đường phát triển của đất nước./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, T1,2* Nxb CTQGST, 2021.

Hội đồng lý luận Trung ương, *Những điểm mới trong các văn kiện Đại hội XIII của Đảng*, Nxb CTQGST, 2021.

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, *Giáo trình Cao cấp lý luận chính trị, Văn hóa và Phát triển*, Nxb LLCT, 2019.